

Politikai bűnért golyó, kötél, örök börtön

Szaddám Huszein exdiktátort 2006. december 30-án kivégezték. Az iraki diktátor pere előtt is már számos halálos ítélet született államvezetők ellen, s ezek egy részét végre is hajtották.

GÖRÖGORSZÁG: Georgiosz Papadopoulosz, aki 1967-től 1973-ig katonai juntát vezetett, s diktatúrát kényszerített Görögországra, 1975-ben hazaárulás vádjával golyó általi halálra ítélték (amit később életfogytiglani börtönre enyhítettek). 1999 júniusában halt meg, miután 24 évet töltött börtönben.

KAMBODZSA: Pol Potra, a vörös khmek volt vezetőjére (1975–1979) távollétében Phnompenben szabtak ki halálos ítéletet népiirtás vádjával. Az ítélet ellenére 1991-ben visszatérhetett az országba, ahol 1997. június 19-én az ellene fellázadt vörös khmek egyik csoportja elfogta, bíróság elé állították, és életfogytiglani házi őrizetre ítélték. 1998-ban meghalt.

KAMERUN: Ahmadou Ahidjo volt elnököt 1984-ben távollétében halálra ítélték, mert összeesküvést szőtt Paul Biya elnök ellen. Az ítéletet később életfogytiglani börtönre változtatták. 1989-ben halt meg.

KOREAI KÖZTÁRSASÁG: Cson Tu Hvan volt elnököt 1996-ban halálra ítélték az 1979-es katonai államcsínyben és egy kvangzsui tüntetés elfojtásában játszott szerepéért. Ro Te Vu tábornok, aki követte a hatalomban, 22 évi börtönt kapott az elődjének eltávolítására vezető lázadásban játszott szerepéért, valamint korrupcióért. 1997 végén mindketten amnesztiában részesültek.

KÖZÉP-AFRIKAI KÖZTÁRSASÁG: Jean-Bedel Bokassa volt császárt (1965–1979) 1987-ben halálra ítélték, mert gyermekek lemészárlására adott parancsot. 1993-ban – három évvel halála előtt – szabadon bocsátották.

MALI: Moussa Traoré elnököt, akinek hatalmát 23 év után 1991-ben döntötték meg, 1993-ban „politikai bűnök”, 1999-ben pedig – feleségével együtt – „gazdasági bűnök” miatt halálra ítélték, majd az ítéleteket életfogytiglani fogva tartásra enyhítették.

ROMÁNIA: Nicolae Ceausescu elnököt, aki 1965 óta volt hatalmon, 1989 decemberében – miután megdöntötték rendszerét – katonai törvényszék elé állították, és sommás tárgyalás után kivégezték.

MTI-SAJTÓADATBANK

A HÓHÉR MINDIG BUDAPESTRŐL ÉRKEZETT

Kivégzések a Csillagban

Ha a vastag falakkal elzárt börtön látványa egy hétköznapi ember számára a torkot fojtogató félelem, akkor a kivégzés a nehezen felfogható és feldolgozható rettegés. Könnyen megérthető: aki egyszer nézőként részese volt egy kivégzési procedúrának, inkább magának őrzi meg emlékeit, mintsem szívesen mesélgetné.

Olyan egykori büntetés-végrehajtási tisztet sikerült megkérnem az akasztásos múlt felidézésre, aki csak úgy vállalta a beszélgetést, ha megígérem, neve titokban marad. Amikor viszont e szóbeli megállapodás megkötött, már érzelmektől mentesen, csupán a tényekre szorítkozva szolt arról, hogyan teltek egy olyan rab utolsó napjai, akit a bíróság kötél általi halálra ítélt.

– A másodfokú, tehát jogerős ítélet kihirdetése után az elíteltet elkülönítették korábbi környezetétől, új zárkába költözött. A rab mozgásában meglehetősen korlátozott volt, csak kéz- és lábbilincsen hagyhatta el a körletét. És várt reménykedve: a Magyar Népköztársaság Elnöki tanácsa – a '70-es és a '80-as években, amikor én is közreműködtem kivégzések előkészítésében, ez a testület gyakorolhatta a kegyelmet – végül életfogytiglani változtatja büntetését.

Érintés nélkül

A bévés pályafutását már évekkel ezelőtt befejező egykori tiszt elmondta: az elítélben akkor tudatosult igazán, végleg eldőlt a sorsa, amikor a zárka előtt megjelent a börtön parancsnoka, s őt bíró, ügyész is kísérte. Ilyenkor megerősített őrség sorakozott fel – mondta a nyugdíjas tiszt, s kezembe nyomott egy negyven éve nyomtatott büntetés-végrehajtási szabályzatot. Ebből kiolvashattam: az elítelt a kegyelmi kérvény elutasítása után látogatót még fogadhatott, de „a halálra ítélt és látogatói egymást nem érinthetik, egymásnak semmit nem adhatnak át. A halálraítéltnak – kérelmére – lehetővé kell tenni, hogy végrendeletet készítsen. A halálraítéltek – térítés nélkül – a norma szerinti élelmészéknél jobb élelmészéknél

A szegedi Mars téri Csillag börtön zárt udvarán még a nyolcvanas években is állt a bitó

FOTÓ: SCHMIDT ANDREA

részesülhet. Dohányeműt is lehet neki adni.”

Jobb koszt és kívánság

– Igazán különleges kérésről nem hallottam, mint ahogy rendbontást sem tapasztaltam egyetlen kivégzésen sem. A rab jobb kosztot kapott, mint ami aznap az étrendben szerepelt, de volt közöttük olyan, aki hozzá sem nyúlt az ételhez. Némán teltek el a percek hajnali négy óráig, amikor átvezetők az elíteltet a kivégző udvarba, amit a Csillag Mars téri parancsnoki épületének zárt udvarán alakítottak ki. Itt még egyszer elhangzott, hogy a kegyelmi kérvényt elutasították, a bíró röviden felvázolta, miért is szabták ki az elítélre a legsúlyosabb büntetést. A megerősített őrség mellett, amelynek én is tagja voltam, az ítéletet hozó bíró, a vádat képviselő ügyész, a jegyzőkönyvvezető, két kirendelt orvos és a börtön parancsnoka vagy helyettese vehetett részt a kivégzésen. Bár nem mértem soha az időt, esküdni mernék, egyetlen alkalommal sem telt el 10-15 másodpercnél több, míg e szavak – „Az elíteltet kivégzésre átadom” – elhangzottak, majd hóhér jelentette: „Az ítéletet végrehajtottam”. A halálba küldött szíve egyébként ezt követően még 10-15 percig dobogott, de fájdalmat nem érzett, eszméletét elvesztette az akasztás pillanatában – emlékezett a volt bévés tiszt.

– A feladatra jól kiképzett hóhér és két segédje minden alkalom-

Az utolsó akasztás

Szegeden, a Csillag börtön kivégzőudvarán a nyolcvanas években is állítottak fel bitót. Ebben az évtizedben Magyarországon 26 embert végeztek ki, közülük négyen a Csillagban köszöntek el az élettől. Rekettyés Lászlót, akit nyereségvágyból elkövetett emberölés miatt ítélték el, 1981-ben akasztották fel. Juhász Istvánt több emberen, aljas indokból, különös kegyetlenséggel elkövetett emberölés miatt küldték bitóra 1982-ben. Különösen emlékeztető ügy volt Richter Richárdé, aki több börtönalkalmazottat is megölt a Csillag börtöryárában véres ámokfutása során. Őt 1985-ben végezték ki. Az utolsó akasztást 1987. szeptember 3-án vezényelték le a Csillagban. Ekkor került kötél Kókai Barnabás nyakára, aki több embert ölt meg – mint az ítéletben fogalmaztak – különös kegyetlenséggel, előre kitérvelt módon, nyereségvágyból.

mal Budapestre érkezett. Személyi igazolványukban nem az szerepelt: ítéletvégrehajtó. Az általam ismert egyik hóhér például törzsszázados rangban szolgált a bévében, és hétköznapi igazgatási előadóként dolgozott.

Oszlopból akasztófa

A hóhérok sokat gyakorolhattak különleges feladatuk végrehajtását, mert mire az udvaron állók tekintete az egyetlen oszlopból álló akasztófa felé fordulhatott, már az elítelt nyakán is, bokáján is szorult a hurok. Majd egy csiga segítségével kifeszítették a testet, s a fejénél álló hóhér egyetlen mozdulattal elropannította a nyakcsigolyáját. Szaddám Huszein esetében – mint a tévében leadott képsorokból következtetni tudtam – más, az úgynevezett zuhanásos módszert alkalmazták, vagyis az aláhulló test

saját súlyával szakította szét a gerincet.

Beszélgetőpartnerem ekkor elhallgatott, én pedig ismét belelapoztam a régen érvényét veszített szabályzatba. Az ebből kilesett szavak különösebb kommentárt aligha igényelnek.

„Ha az orvosok egyöntetűen megállapítják a halál bekövetkezését, jelentik a bírónak. A holttestet a halál bekövetkezése után harminc percig a bitófán kell hagyni, s arról csak újabb orvosi vizsgálat után lehet levenni. A kivégzett holttestét nem szabad a hozzátartozóknak kiadni. A holttestet csak holttemetőben, az ismeretlen holttestek temetésére kijelölt helyen, jeltelen sírban szabad eltemetni. A temetésen a temetkezési vállalat szükséges dolgozóin és az ellenőrzést végző büntetés-végrehajtási beosztottak kívül más nem vehet részt.”

BÁTYI ZOLTÁN

A Markó utcai bíróság udvarán 1946. március 12-én végezték ki – balról jobbra – Szálasi Ferenc nemzetiszocialista politikust, továbbá Vajna Gábor belügyminisztert, Beregyi Károly hadügyminisztert, Gera József nyilas pártépités-vezetőt

FOTÓ: DM/DV ARCHÍV

Keréketöréstől a bitófaig

Vadász Ernő – 1988. július 14-én vele zártult azok sora, akiket jogerős bírói döntést követően hazánkban a bitó alá vezettek. De a halálbüntetés egyidős az emberiséggel. Csak a kivégzés módszere, gyakorisága, indoka változott az idők során.

Kezdetben a hatalmon lévők, vagyis a törvényt hozók az általuk bűnösnek ítéltet megcsónkították, vagy kivégezték. Régen is igyekeztek egyensúlyba hozni a büntetést a bűnnel, börtönök hiányában inkább a kivégzés kegyetlenségéből derült ki, kit tartottak igazán veszélyesnek a társadalomra.

A kivégzési módokat világszerte lelemény-nyel gondolták ki az ítélezők, így aztán például a középkorban különösen kedvelt látványosságnak számított a keréketörés, az elégetés, a vízbe fojtás, a megkövezés. Nem riasztotta el a kegyetlenkedés látványa az akkoriban még nyilvános kivégzésre sietőket.

Megsárgult krónikák lapjain rögzíti az írás:

ujjongással fogadta a vérszomjas tömeg, ha a halálra ítéltet előbb megcsónkították, kiherélték, megnyúzták, kitepték a nyelvét, vagy éppenséggel megvakították. Mivel a halálos ítélet a bosszú mellett az elretentést is szolgálta, őseink mindezt teljesen természetesnek tarthatták, mint ahogy azt is, hogy mondjuk a felnegyelt, netán lóval széttépetett tetemet kiszögezzék a vár fokára, az akasztófáról pedig csak akkor vágják le a holtat, amikor már teteme elviselhetetlen bűzt árasztott.

Aztán kíméletesebbé vált a kivégzés is. Felismerték: az elítelt munkára fogott rabként még hasznos is hajthat, így mind kevesebb kivégzésre került sor. A franciák például a guillotine feltalálásával lelkiismeretüket is megnyugtatták, mondván: már nem is ember, hanem egy gép végez az elítéltnel. Valami hasonló vezérelte az amerikaiakat is, akik a technikai haladás vívmányait is felhasználták az immár közönségtől elzárt kivégzőhelyeken, s a villamosszéket tették meg kivégzőeszközzé.

Magyarországon a XIX. században gondolták át, hogyan és miért is végezzenek a halál-

ra ítélttel. Miközben ez idő tájt már több országban – így például Portugáliában, Hollandiában, Olaszországban – a halálbüntetés eltörlése mellett döntöttek, nálunk a törvényhozók arra az elhatározásra jutottak: az akasztás a leghumánusabb kivégzési mód, agyonlövés katonákat küldtek a halálba. (A kötelet egyébként a többek által javasolt guillotine-nal szemben szavazták meg a törvényalkotók). Akkor halállal csak az emberölésért elítélt, illetve az volt büntethető, aki a király ellen kísérelt meg merényletet. Így aztán mind kevesebb dolga akadt a hóhérnak, eltekintve azoktól az időktől, amikor forradalmi- nak, netán ellenforradalmi- mondott önkény tombolt, háborúban állt az ország, háborús bűnösök felett ítéleztek, vagy forradalmat fojtottak vérebe.

A rendszerváltás idején az első törvények egyike törölte el hazánkban a halálbüntetést. Így ma a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés a legsúlyosabb kiszabható büntetés, az erre ítélték majd mindegyike a szegedi Csillag börtönben raboskodik.

B. Z.